

ЛЮБОВ ПОНОМАРЕНКО

Оповідання

Кур'єр Кривбасу, 205 (Грудень 2006) стор. 20–27.

КОЛИ ПОМИРАЄ СОНЦЕ

До самого дна вода світилася, як сонце. Вона любила пірнати глибоко й далеко так, що навіть підлітки стояли на березі, не дихаючи, і чекали, доки її голова з'явиться на поверхні. Вода її манила змалку. Вона дивилася, як там, унизу, хиляться за течією водорості. Як маленька п'явочка, наче травинка, звивається, як тікає під берег плітка¹, легко торкнувшись руки.

Під водою був інший світ, він приймав її, як свою. Від квітня і до листопада, доки не вкриє Оржицю² тоненький льодок, вона щодня купалася. Її гінку постать на рисочці кладки видно було здалеку. Стомлені роботою жінки, які проїздили на велосипедах з сапами, лопатами, косами й торбами, дивилися на неї осудливо — нема їй удома роботи, що вистоює біля води! Хто там у сорок років купається по холоду? Вчителька називається.

На жаль, вони вже забули, що кожна жінка має знаходити для себе час — покупатися, посидіти під деревом, зробити вінок із полину чи любистку. І доки вона це може, доти залишається жінкою.

Вона — це я. Я — та ненормальна, яка преться кожного вечора чи ранку до води. Може, ви мене осудите? Але ця радість така неосяжна, така глибока, як річка після дощу. Вдосвіта, коли я вийду на кладку і, перш ніж стрибнути в прозору стрімку течію, гляну на дорогу, душа зіщулиться, як горобеня за пазухою; коли воно впаде з гнізда, ти його піднімеш, заховаєш. Йому тепло, але воно не знає, хто ти — добро чи зло. І боїться тебе. Я дивитимусь на дорогу, аж доки там не з'явиться вишнева машина. Вона їхатиме повільно, так повільно, що я за триста метрів пізнаю її водія. Він теж дивитиметься на мене. І та хвилина буде, як життя.

У ту мить я відчую, як на своїх верхівках піднімають мене до неба старі ліси Чернігівщини. Як пахнуть мені блакитні дзвіночки, червона смолка³, підосичники⁴ й боровики. Як червоно манять суніці. Як ліщина⁵ тягне свої ще молочні букети горіхів. Я губитимусь у гушині лип і осик, брестиму здичавілими байраками. Я руками розводитиму хмари і скрізь, скрізь, скрізь бачитиму його обличчя. Він про це не здогадується. Він звик увечері чи вранці проїжджати мимо мене на річці. Тихо всміхатися. Господи, як він про мене думає і чи думає про мене?

Аж ось машина сховалася за рогом. Я стрибаю в зеленкувату безодню ріки. Вона приймає мене легко, як рибину. Чому люди не можуть жити під водою? Чому вони не можуть віддатися силі природи? Чому вони не можуть жити без осуду, зла

¹ Невелика прісноводна риба.

² Оржиця: річка, права притока Сули.

³ Смілка: трав'яниста рослина із червоною квіткою.

⁴ Підосичник, боровик: роди грибів.

⁵ Ліщина: Hazelnut bush.

і зневаги? Іти так просто, як торкатися долонями дна. Яке зворушливе, тремке і чутливе дно! Збудувати б тут із листя хатинку, послати із мулу постіль. Але й поміж заростей чую його слова.

Одного разу був дощ, я бігла з купання без парасольки. І раптом позаду відчинилися дверцята:

— Сідайте, підвезу. Куди вам їхати?

— Нікуди не їхати. Мені недалеко. Я не замерзла.

— Та сідайте ж, я не кусаюся!

Він запитував, я не відповідала. І от біля провулка попросила зупинити.

— Як доїхали? Можна ще й завтра вас підвезти? — глузливо запитав. Я вискочила в калюжу. Він сидів з відчиненими дверцятами і голосно сміявся.

— Добре, хоч когось налякав. А то підлеглі мене зовсім не бояться. Слід від його машини залишався ще й завтра. І потім, і потім.

Я щоранку обходила слід, щоб не затоптати. Але дощі його розмили, вантажівки роз'їздили. Вітри розвітрили. Я і зараз його бачу — той глибокий загнутий слід, наче стрілку. Бачу високу гриву, засмаглі руки того чоловіка, що легко лежать на кермі. І букетик квіток польових, що на заднім сидінні. Для кого, навіщо? Чи хтось, мо'⁶, залишив на згадку? Наче трунок, ті квіти горять мені в пам'яті й досі.

Буває ж так: кажуть, коли хтось із кимсь не зустрівся, то смертний неспокій у душі в нього буде навіки. Я гірко жила. Непрошенне прощала. І ось. Сивина вже в косі, мов поцвіла трава в копі сіна. “А чому сама ти?” — пита мене жінка із дзеркала. А що їй сказати? Що жити люблю під водою?

Який він високий! Як постать його мене вабить. А як він сміється, здається, обрубаним тілом здригаються клени. А вже як подивиться — наче вогнем обгортає. Він є в цьому місті, але то він є не для мене. Він зроду не плавав наввимашки посеред хвиль. Він зроду не біг по холодній траві й по осоках. Він завжди в машині, і дна він ніколи не бачив.

Коли я народилась, то геть повивальна ізблідла. Такі, каже, люди живуть у лісах і в озерах. Вода — їхня мати, самотність — їм посестра вірна. Вода притягає, вода мене вабить до себе. І я полошуся, раз по раз ходжу умиватись. Коли мене хвиля долонею тихо обгорне. Коли мене бризки обсиплють, немов срібняки. Тоді не натішуся, мовби народжуюсь знову.

Він якось під'їхав. Стояв на мосту — я на кладці. Вийшов з машини і рушив до мене росою. Стояв трохи одаль, потім наблизився й каже:

— Навчи мене плавати, русалко. Візьми-но до себе. Бо ти така гарна, що сонце боїться вставати.

Пливу собі далі. Якби мені слів цих не чути! Якби в очереті отам заховатись, пірнути і впливти десь за Сулою чи аж у Дніпрі.

— Іди-но до мене, кохана. Уже я не юний, і ніколи знову чекати нагоди тебе десь побачить. Така ти струнка, і волосся по плечах аж грає. Якби хоч торкнутись, якби твої коси, як води, крізь пальці мої потікали. Стривай-но!

А в цей час у світі спинялися змилені коні. На горах століть літописець добавив чорнила. Молилися старці, і вдови сахались гріха. Закручені в стежку, страждали відцвілі дерева. На дні свого розпачу бився в істеричі Каїн. І слали

⁶ Мо': діалектна форма, „може.”

полотна жінки на зелених левадах.

То трави, то лілії, важко пливти, наче в лісі. Зате вода чиста, і кожна травинка на світлі. Вже їдь собі, їдь собі, онде машина аж блиска очима від злості, що ти з неї вийшов. Мені непереливки — тут ятері, далі сітка. Пірнути під неї, а далі — за кущ верболозу.

Тобою я марила стільки років, уявляла, як легко торкнусь до плечей твоїх, як пригорнуся. Як ти обів'еш мене, наче пружкою лозою, і як земна куля полетить у глибоку безодню. Твоїми руками гасить тихе полум'я щік. Твоїми вустами спивать брів шовкову принаду. Жариною подиху висушить ранкову росинку на грудях.

Який ти високий! Який божевільно вродливий! Який недосяжний — я йду не одне вже століття! І ось ти вже поруч, на віддалі змаху крила. Чому ж я тікаю, чому запливла в баговиння?

На березі звідкись узявся старий чоловік.

— Володю, аж ось де ти! Я заморився шукати! Тебе там чекають, онучка приїхала, а ти на дівок задивився. Чи, мо', то русалка?

За руку вітається. Ти розгубився, і усмішка з глею. Байдуже промовив:

— Хіба задивився? Якась ненормальна купається. Мо', думаю, тоне. Але вона плаває добре. Поїхали?

— Ідем!

...Тебе вже немає. Лише водомірка горта сторінки сірих хвиль. Хіба чоловік, що потяг до машини каміння за черевиками, — ти? Хіба той міщанин, що знічено вліз у bagno виправдання, — то ти? Хіба ти не вовк і не тигр, хіба я помилилась?

Машина зірвалась і кинулась в лоно пилюки.

І сонце померло в воді, лиш блищить на труні позолота.